

På fritiden tycker Basma om att shoppa kläder

En diskursanalys ur ett genusperspektiv av läroböcker på sfi

Författare: Johanna Haskett
Handledare: Marit Nybelius
Examinator: Åsa Wedin
Ämne: svenska som andraspråk III
Kurskod: SS2008
Poäng: 15
Betygsdatum: 20180620

Högskolan Dalarna
791 88 Falun
Sweden

Vid Högskolan Dalarna finns möjlighet att publicera uppsatsen i fulltext i DiVA. Publiceringen sker open access, vilket innebär att arbetet blir fritt tillgängligt att läsa och ladda ned på nätet. Därmed ökar spridningen och synligheten av uppsatsen.

Open access är på väg att bli norm för att sprida vetenskaplig information på nätet. Högskolan Dalarna rekommenderar såväl forskare som studenter att publicera sina arbeten open access.

Jag/vi medger publicering i fulltext (fritt tillgänglig på nätet, open access):

Ja

Nej

Abstract

I den här uppsatsen har syftet varit att utifrån ett genusperspektiv utföra en diskursanalys av studiematerial på sfi. Med avstamp i Yvonne Hirdmans genusteori om genussystem som genomsyrar samhället närläses tre läroböcker på sfi på nivå B, för att se om det går att skönja ett genussystem i dem. Undersökningen utgår vidare från att genussystemet kan skönjas i diskurser och att läroböcker är en arena för producerande och framförallt reproducerande av maktordningar och genussystem. Ett naturligt led i detta är sedan att ställa sig frågan om resultatet följer läroplanens uppdrag och syfte vad gäller arbetet med jämlikhet. Tre frågeställningar har ställts upp för att besvara syftet: Hur representeras kvinnor och män i läromedel för sfi? Hur väl stämmer presentationen av genus med Yvonne Hirdmans genusteori? Hur väl stämmer detta överens med läroplanens uppdrag och syfte? Uppsatsens resultat och slutsatser pekar entydigt och i linje med tidigare forskning i området, på en starkt representerad genusordning i läroböckerna. Då det i läroplanen står att elevernas undervisning ska präglas av ett jämställdhetsperspektiv uppstår en motsättning mellan resultaten i den här uppsatsen och vad läroplanen säger att den ska göra. Det skapar en önskan om lärare med utbildning och medvetenhet om lärobokstexters roll.

Nyckelord

sfi, läroboksforskning, genussystem, Hirdman

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
2. Bakgrund	5
3. Syfte och frågeställningar	6
4. Teori	7
4.1 Genus	7
4.2 Genussystemet	9
4.3 Det stereotypa genuskontraktet	10
5. Tidigare forskning	11
5.1 Kritisk läsning av pedagogiska texter	11
5.2 Studier av läromedel på sfi	12
5.3 Studier av genus i läromedel	13
6. Metod	14
6.1 genomförande	16
6.2 analys metod	16
6.3 Material	17
6.3.1 Lärobokstexter	17
7. Resultat och analys	18
7.1 Kategorisk indelning efter begreppen plats- sysslor och egenskaper och familj	18
7.2 <i>Mål 1</i>	19
7.3 <i>Sfi-boken läs B och C</i>	22
7.4 <i>Språkvägen för sfi kurs B</i>	26
7.5 Hur representeras kvinnor och män i läromedel för sfi?	28
7.6 Fokus på tre texter	31
7.7 Resultat i relation till teorier om genus	33
8. Diskussion	35
8.1 resultatdiskussion	35
8.2 Hur väl stämmer detta överens med läroplanens uppdrag och syfte?	36
9. Slutsatser	37
9.1 Hur representeras kvinnor och män i läromedel för sfi?	37
9.2 I vilken utsträckning är genusordning/genussystem	

synliga i läromedel för sfi?	37
9.3 Hur representeras läroplanens värdegrund kopplat till genus i läromedlen?	37
9.4 Metoddiskussion	37
10 Framtida forskning och slutord	38
11 Referenslista	39

1. Inledning

Spelar det någon roll om Basma tycker om att shoppa kläder och att *man utan namn* är stressad på väg till sitt välbetalda jobb, i lärobokstexterna? Kanske är det endast pikanta detaljer som ger människorna liv och färg, i en annan ganska avskalad lärobokskontext. Det är lätt att avfärda teorier och tankar om rådande, men näst intill osynliga maktordningar, som överdrivna och inget värda. Kan det vara så att något så harmlöst som en lärobokstext kan fungera som reproducerande av föråldrade genussystem? Genussystem, som av Yvonne Hirdman (2001) och Judith Butler (2007) beskrivs som en samhällsordning där mannen ses som överordnad kvinnan och norm i vårt samhälle? Många menar att så är fallet. Frågan har blivit än mer aktuell sedan staten släppt helt på kontrollen av läroböcker och låter marknaden styra till stor del. Lärarna får själva bestämma vilka läroböcker som ska köpas in och hur de ska användas. Alltså är det relevant att göra studier av läromedel för att öka medvetenheten om det material som idag används inom skolan. Lärarna och forskare har alltid en viktig roll, inte minst då det gäller att ideligen kritiskt granska, ifrågasätta och problematisera rådande ideal och diskurser. Det är på så sätt vi når framåt i utvecklingen. I den här uppsatsen vill jag fördjupa mig i teorin om genusordning, ta del av läroboksforskning och undersöka om det finns någon essens bakom tankarna om att vi lever i ett genussystem vars diskurs genomsyrar allt. Detta är något som Yvonne Hirdman menar, vars teori jag använder mig av i uppsatsen

2. Bakgrund

Sfi står som nämnts ovan för 'Svenska för invandrare'. Det är en kommunal vuxenutbildning som syftar till att ge vuxna med ett annat modersmål än svenska en kvalificerad utbildning i målspråket svenska. Eleven ska under utbildningens gång utveckla en kommunikativ och funktionell språkförmåga. (Skolverket 2011)

Sfi består av tre studievägar – 1, 2 och 3 med kurserna a, b, c och d, där kurs 1a gäller för de som behöver lära sig alfabetisering och kurs 3d är den högsta nivån där eleverna antingen får behörighet till att läsa vidare för betyg i SVA för grundskolan, eller går ut i arbetslivet. Som ny på sfi startar man antingen i 1, 2 eller 3 beroende på studiebakgrund och passande individuell nivå.

Enligt Skolverket ska innehållet i kurserna dels anpassas efter elevernas intressen och önskemål och dels utgå från situationer i samhälls-, arbets- och vardagligt liv i Sverige.

Det är kommunerna som anordnar sfi. Det är således de och framförallt lärarna som har ansvar för att kvalitet bibehålls inom utbildningen. Från och med januari 2018 övergår ansvaret för utverkandet av kursplan för sfi från regeringen till Skolverket. Från och med 2017 ingår sfi i vuxenutbildningen och ingår i läroplanen för vuxenutbildningen från 2012, vilken är reviderad 2017.(Skolverket 2017) Däri kan man läsa att grundläggande värden är att:

Utbildningen ska i överensstämmelse med den etik som förvaltats av kristen tradition och västerländsk humanism gestalta människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet mellan människor. Undervisningen ska vara icke-konfessionell (läroplan för vuxenutbildningen 2012).

Därtill ska läraren själv ha ansvar för att undervisningens innehåll och utformning präglas av ett jämställdhetsperspektiv (Skolverket 2012).

Både kommun och framförallt lärare har således ansvar för att se till att den utbildning som eleverna på sfi tar del av följer ett jämställdhetsperspektiv och utgår från alla människors lika värde.

3. Syfte och frågeställningar

Syftet med den här uppsatsen är att undersöka framställning av genus i några läromedel som används inom svenska som andra språk, sfi, ur ett genusperspektiv samt läromedlens realisering av läroplanen för vuxenutbildningens uppdrag och värdegrund.

För att besvara mitt syfte har jag valt att ställa upp tre frågeställningar att arbeta utifrån:

10. Hur representeras kvinnor och män i läromedel för sfi?
11. I vilken utsträckning är genusordning/genussystem synliga i läromedel för sfi?
12. Hur representeras läroplanens värdegrund kopplat till genus i läromedlen?

4. Teori

4.1 Genus

Inledningsvis är det viktigt att reda ut begreppet genus. Det är ett begrepp som i svensk forskning stammar från mitten av 1980-talet. Det skapades som begrepp för att samla den forskning under, om de socialt skapade rollerna i samhället som forskningen förde fram (Hirdman 2001:13f).

Genusforskningen i stort växte fram ur kvinnorättskampen och har således som grundtes att de flesta genusordningar i samhället bygger på en maktöverordning där mannen är överordnad kvinnan (Connell 2003:9f).

I den här uppsatsen kommer jag använda mig av begreppet genus, men även begreppet genussystem, vilket kommer förklaras nedan. Begreppet genusordning kommer även förekomma. Detta begrepp används med samma betydelse som genussystemet, i den här uppsatsen: alltså den ordning av genus som finns i genussystemet.

Butler (2007) är en av genus- och queerforskningens främsta namn. Hon framhåller att könstillhörighet endast finns i återgivna och inlärd, konstitutionerande handlingar. Hon menar att könstillhörighet och genus skapas i en diskurs, alltså genom språkliga, sociala handlingar. Butler menar vidare att genus skapas i samhället och därmed återger en maktstruktur som finns där. Således är det som samhället återger som maskulint och feminint en produkt eller återspeglning av maktstrukturer (Butler 2007: 11f).

Genus handlar alltså inte om det biologiska ”könet”, enligt Butler, utan om de socialt skapade rollerna kopplade till kön. Att tala om genus innebär att inte se könsroller eller kön som något fast och stabilt. Det handlar snarare om sociala processer som hela tiden omförhandlas och förändras i takt med samhälle och kultur. Hirdman (2001) menar att genus inte ska ses som två olika kön, som dikotomier till varandra, utan snarare som ett försök att sudda ut den uppdelningen (Hirdman 2001:14). Connell (2003) skriver vidare att genus kan ses som studiet av sociala relationer eller strukturer inom vilka individer och grupper verkar. Genus är alltså en

social struktur (Connell 2003 :24). Hirdman, Butler och Connell understryker det faktum att genus inte handlar om den biologiska skillnaden mellan kön, utan om en socialt konstruerad syn på hur kön ska vara. Detta är något som formas oss genom olika influenser från media, skola, föräldrar osv. Det skapas och återskapas i förebilder och förväntningar som vi har på oss själva och andra, om hur vi borde vara (Connell 2003 :18).

En intressant utveckling inom forskningen av genus är att det numera anses att genus skapas och reproduceras i språket; därmed bör genus ses som en diskurs (Hjälmeskog 1999: 306/Butler 2007). Hirdman menar att tänkandet kring könen bygger på stereotyper av man och kvinna, som till viss del kan spåras ända tillbaka till antikens tankar (Hirdman 2001:26). Hon beskriver hur stereotypa bilder av kvinnor har skapats genom historien. Dels har vi mannen kontra icke-mannen, där kvinnan definieras som en icke-man, alltså i princip osynlig. Hirdman går djupare in i två andra stereotyper: kvinnan som ofullgånge man, eller som ett barn i förhållande till mannen, och slutligen kvinnan som en motsats till mannen. Hon beskriver detta med formler: A-icke A, A-a och A-B, där mannen är A och norm. Idag menar Hirdman att kvinnan framställs som aB eller Ba, alltså som en kontrast till mannen samt sämre på de områden de delar. Begrepp och egenskaper tillskrivna kvinnan genom tiderna är exempelvis: hon är kropp/kött, i motsats till att mannen är ande/själ. Hon är känsla, i motsats till mannen som är förnuft. Hon är svag, mjuk och vildsint där mannen är stark, hård och kontrollerad (Hirdman 2001:19–48).

”Att vara man är att inte vara kvinna. Att vara man är att vara normbärare” skriver Hirdman och kallar detta för maskulinitetens två lagar (Hirdman 2001:65). Att detta är något som i allra högsta grad syns i produkter i en kultur, exempelvis läromedel, betonar Hirdman och tar historieskrivningen som exempel. Den är skrivet av män för att män ska förstå män. Eller, det är skrivet av normbärare för att norminlärare ska förstå sin roll (Hirdman 2001:71).

Nihlén och Nilsson skriver i *Genusboken* (2006) att många lärare, övrig skolpersonal och skolböcker uppmuntrar istället för att ifrågasätta könsstereotypa system i skolan och att det där för det mesta finns starka normer. De menar alltså att tjejer och killar behandlas olika beroende på vilket kön de har (Nihlén, Nilsson 2006 106, 111). De ger exempel på att killar får mer talutrymme i klassrummet och att tjejer oftare blir avbrutna och förbisedda. De menar vidare att lärare och skolpersonal tilltalar tjejer och killar olika. Killar hårdare och rakare, tjejer med ett mjukare och mer försiktigt tilltal (Nihlén, Nilsson 2006: 108f). De skriver att det senare i skolan, till gymnasievalet och efter, finns tydliga genusstereotypa tendenser: killar väljer traditionellt

manliga utbildningar med mekanik och bilar, medan fler tjejer väljer utbildningar mot yrken som är omhändertagande eller skönhet och estetiska ämnen (Nihlén, Nilsson 2006:112f). Enligt Nihlén och Nilsson lever alltså en stereotyp genusordning kvar i skolan, trots att vi är så medvetna om jämställdhet idag och trots läroplaners uttryckliga strävan mot jämställdhet (Nihlén, Nilsson 2006: 106–113).

Genus och genusordningen är inget statiskt. Det är lätt att i ett historiskt perspektiv skönja den och dess tydliga roller, men faktum är att den skapas och omskapas hela tiden, på samma sätt som män och kvinnor skapas till sina genus i en livslång föränderlig process (Hirdman 2001:66).

4.2 Genussystemet

Den genusordning som skapas i samhället kan även benämnas genusystem. Ett genusystem ligger som en osynlig dimma i samhället och genomsyrar allt. Det understöds av såväl män som kvinnor just för att det uppfattas som självklart och naturligt (Hirdman 2001:75).

Hjälmeskog beskriver genusystem som ett kodsysteem genom vilket män och kvinnor uppfattar och bygger upp sina identiteter. Hon menar även att det är genusystemet som påverkar kulturernas och samhällets skapande av feminint kontra maskulint (Hjälmeskog 1999: 307).

Både Hirdman och Hjälmeskog nämner att ett genusystem byggs upp och genus konstrueras av tre interrelaterade processer:

1. Den symboliska processen – uppfattningar och föreställningar hur man ska vara och bete sig som man respektive kvinna. (dikotomier: maskulint/feminint).
2. Den strukturella processen – en följd av den symboliska. Ex arbetsdelning. Hur uppfattningar och föreställningar skapar strukturer i samhället. Isärhållningen.
3. Den individuella processen eller socialisationsprocessen – hur de enskilda individerna socialiseras in i genus. Hur man tänker och gör, påverkat av de ovanstående processerna. (Hjälmeskog 1999: 310, Hirdman 1988)

4.3 Det stereotypa genuskontraktet

Genuskontraktet kan ses som en tyst överenskommelse om det mönster som genussystemet skapar. Hirdman beskriver det som en ”kulturellt nedärvd, styrd överenskommelse” om hur man är och bör vara (Hirdman 2001: 84).

Det handlar om att mannen bör ta hand om kvinnan. Beskydda och försörja. Kvinnans plats är i hemmet, som hon ska ta hand om, och som omhändertagande mor och hustru. De har varsina förpliktelser att sköta och förvänta sig att den andra sköter.

Detta baskontrakt kan ses som en stabilitet igenom historien.

Det stereotypa genuskontraktet är den situation som skapar förutsättning för genusbunden rationalitet, för upprepning, tradering och bekräftelse av världens naturliga ordning (Hirdman 2001:94).

Och över detta som en röd tråd löper de två logikerna: Mannen som norm och överordnad kvinnan, och isärhållandet av könen.

Underordningen göder sig själv. Den skapar en mentalitet, skriver Hirdman (2001), som är ofri och där man vaktar på varandra. Den gestaltas idag i kroppen. Hirdman (2001) skriver om en sexualisering av könet och menar fokus på sex och sexuella roller i dagens samhälle är en typisk arena där en traditionell ordning hänger kvar. (Hirdman 2001: 92).

Genom historien ligger det stereotypa genuskontraktet som en konstant, med andra rörliga och mer tidsbundna kontrakt parallellt. Hirdman (2001) skriver bland annat om ett husmoderskontrakt vilket avlöses under tidigt 1970-tal av ett jämlikhetskontrakt. Rollerna förändras, och ser man på de båda nämnda kontrakten finns enorma skillnader för både mäns och kvinnors liv och syn på vad de bör vara. Ett tydligt exempel på detta är att det numera förefaller helt naturligt, förväntat, att både kvinnan och mannen arbetar utanför hemmet. Dock ligger den stereotypa genusordningen fortfarande som ett raster och går igen i det mesta vi ser i samhället, om än modifierat. Connell (2003) skriver att 98 % av världens företagsledare är män; att kvinnor dominerar lågavlönade yrken längst ned i hierarkin; att majoriteten kvinnor innehar serviceyrken/vårdyrken; att man kan se en stark skillnad mellan yrkesvalen för män och kvinnor osv (Connell 2003 :15). Listan kan göras lång och är definitivt mer stereotyp i ett internationellt perspektiv. Dock går detta igen även i Sverige. Ett exempel på detta är deltidsarbetet. Detta är ett fenomen som började tas i bruk ungefär samtidigt som det blev normalt att alla kvinnor gick ut i

arbetslivet. De flesta som arbetar deltid är kvinnor. Och de flesta deltidsarbetande finner man i serviceyrken/vårdyrken (Connell 2003: 15/Nihlén, Nilsson 2006: 112f).

Hirdman (1988) har alltså formulerat två grundläggande logiker kopplade till sin teori: isärhållandet av könen och upprätthållandet av mannen som norm, och därmed överordnad kvinnan (Hirdman 1988). Med detta menar hon till att börja med att genusystemet är uppbyggt på dikotomin man-kvinna, och att dessa fungerar parallellt, utan att sammanblandas. Det som är manligt är inte kvinnligt och vice versa. Vidare menar hon att hierarkin i samhället är stommen i genusystemet. I och med detta ser man på mannen som det naturliga och det som allt annat (kvinnan) mäts emot. Med andra ord, när man talar om människan så utgår man från mannen. Dessa två logiker hänger ihop och går in i varandra. Hirdman (1988) skriver att det är i segregeringen av könen som man legitimerar mannen som norm och således legitimerar en genusordning med förtryck av kvinnan (Hirdman 1988).

Det är enligt denna uppdelning jag analyserar materialet i den här uppsatsen utifrån Hirdmans genusperspektiv.

Min förhållning till genus och genusystem följer väl de teoretiker som jag har presenterat. Jag är övertygad om att det finns genusediskurser i samhället som påverkar oss mer eller mindre medvetet, att vi både producerar och reproducerar dem dagligen samt att de är byggda på och bygger en genusordning. Vidare tror jag att den mindre synliga diskursen kan lyftas fram och medvetandegöras för att på så sätt bearbetas. Det är detta jag vill göra i den här uppsatsen.

5. Tidigare forskning

5.1 Kritisk läsning av pedagogiska texter

Carlson och von Brömssen (2011) presenterar många relevanta bidrag av forskningen kring läromedel och diskuterar just kritisk läsning av pedagogiska texter. Deras utgångspunkt är att pedagogiska texter är en arena för ideologier och normproduktion. De skriver att läroböcker kan ses som medel där sociala normer och koder i ett samhälle både uttrycks och reproduceras. Man kan alltså säga att läroböcker både visar vad som råder i samhället och samtidigt att de själva påverkar och formar uppfattningar och normer (Carlsson, von Brömssen: 13).

Författarna menar att detta är ett ämne som diskuteras, och bör diskuteras, allt mer under senare tid. Detta har sina tydliga orsaker. Läromedelsmarknaden granskas inte längre på statlig nivå. Från 1991 avvecklades verksamheten för granskning och information om läromedel och marknaden lämnades fri och ogranskad (Carlsson, von Brömssen :20).

Dessutom, skriver de, har marknaden för gratis, sponsrade läromedel blivit större. Dessa sponsrade läromedel kan tendera att förenkla eller vinkla information i sitt material. Materialet används ändå, delvis på grund av sämre ekonomi i skolan.

Detta sammantaget ställer högre krav på lärarna att kritiskt kunna granska det material de väljer att ta del av i sin undervisning (Carlsson, von Brömssen :18).

5.2 Studier av läromedel på sfi

Läromedel kan ses som medel som reproducerar värden och normer för sociala relationer och samhälle och därför bör behandlas med vikt och intresse, enligt Lindberg och Sandwall (2012: 463) Carlsson (2013) påpekar att läromedel alltid är påverkade av politiska, sociala och historiska intressen samt påverkade av rådande maktideologier (Carlsson 2013:819). Lindberg och Sandwall (2012) pekar även på en tendens inom just sfi, där risken finns att läroboken får större tyngd och plats och mindre reflektion av berörd lärare. Det är då det finns större andel obehöriga lärare, som med tanken om att läroboken följer läroplan och mål, följer denna mindre okritiskt än vad de borde. Arbetsbörda och mindre planeringstid är även det faktorer som kan påverka att läraren väljer att lägga sin fulla tillit till läroboken (Lindberg, Sandwall 2012: 463f).

Mattlar (2008) undersöker idelologiförekomsten i läroböcker (*på g, dikt och verklighet* och *På tapeten*) för SVA (svenska som andraspråk). Där kommer han fram till att läroböckerna till stor del är en öppen arena för ideologier och hegemoni (Mattlar 2008). Mattlar (2008) kommer fram till att läroböckerna som han studerat tydligt visar att de är en arena för politisk och ideologisk maktkamp och att de uppvisar en entydig assimilationstendens. I två av böckerna upplever han sig finna en tydlig hegemonisk socialdemokratisk ideologi och en av dem visar en tydlig högertendens. Övriga två hamnar på en mittenskala.

Han kommer fram till att samtliga böcker har liknande bild av Sverige och att den är hegemonisk. Det är bilden av ett homogent, sekulariserat, modernt välfärdssamhälle som presenteras. Detta är något som Mattlar (2008) menar kan leda till en stigmatisering av målgruppen, då de kommer från andra omständigheter som kan upplevas som kontrasterande de värden som presenteras.

Vidare kommer han fram till att målgruppen för läroböckerna tydligt gestaltas som socioekonomiskt underkuvad, och att förväntningarna på målgruppen är låga.

Han menar att hans egen studie stärker resultatet av tidigare studier som visat att SVA-undervisningen är monokulturell och likriktad (Mattlar 2008:194).

Även Akbari (2008) som har studerat undervisning och läromedelsanvändning i andraspråksstudier, ställer sig kritisk till senare tiders mer kommersiellt inriktade läromedel. Han anser att det finns risk för att de blir likriktade och neutraliserade. Därmed minskar förekomsten av diskussioner och underlag för att möta konfliktfyllda situationer i vardag och samhälle, i läroboken, vilka han anser vara en viktig del av sfi-undervisningen. Han menar att dessa nya typer av läroböcker inte understödjer den strävan efter sociopolitisk medvetenhet och delaktighet i samhället som borde vara mycket viktigt för eleverna (Akbari 2008)).

Carlsson har studerat arbetsmarknadsinriktade läromedel över tid på sfi och kommit fram till att de har en tendens att ha en formande effekt till goda arbetare och medborgare. (Sandwall, Lindberg 2012: 464/ Carlsson (2002). Carlsson (2002) skriver i en senare artikel att dominerande diskurser och samhällets politik tydligt avspeglas i läromedel på sfi. Även synen på deltagarna förändras på ett tydligt sätt över tid till ett ovanifrån, fostrande och formande perspektiv på eleven (Carlsson 2013). Den här synen på eleven är något som även Mattlar (2008) noterar i sin avhandling, där han skriver att läroböckerna tenderar att bli pekpinnar med en nedvärderande syn på eleven som ett kollektiv som behöver åtgärder och inte som en resurs (Mattlar 2008).

5.3 Studier av genus i läromedel

Eilard (2008) undersöker diskursanalytiskt hur familjer och kön konstrueras och förändras i läseböcker över en längre tid. Hon visar hur tydligt läseböckernas innehåll följer rådande diskurser i samhället. Ett intressant resultat är att hon noterar hur läseböckerna på senare tid har fortsatt heteronormativa drag vad gäller familj och genuskonstruktion. Vad gäller genus har hon funnit en "heteronormativ särartsdiskurs" parallellt med jämställdhetsdiskursen i läseböckerna som publicerats efter millennieskiftet (Eilard 2008: 422).

När jämställdheten blir norm och kvinnan får utrymme i offentligheten underordnas hon där de manliga idealen, och det är också främst hon som i läseböckerna, i grunden, förändras (Eilard 2008: 422).

Hon skriver att tjejer och killar möjligen beskrivs mer genusöverskridande vad gäller egenskaper, men att det fortfarande råder en tydlig genusordning där kvinnan underordnas mannen. Hon menar att de underordnas i en sexistisk, västerländsk diskurs, där det heteronormativa tvåsamhetsidealet står högst i kurs (Eilard 2008:423).

En gedigen undersökning av genus i läroböcker i historia gjordes 2010 av Ohlander på uppdrag av delegationen för jämställdhet i skolan. (Ohlander 2010, I denna presenterar hon en bild av läromedel där kvinnorna har mycket liten plats. Hon menar vidare att texterna är skrivna ur ett manligt perspektiv och kan till och med tolkas som sexistiska i delar av undersökningsmaterialet. Ohlander menar att resultatet i hennes studie, ur jämställdhetsperspektiv, visar anmärkningsvärda brister i läromedlen (Ohlander 2010:7).

Von Wright (1999) har undersökt läromedel i fysik ur ett genusperspektiv. Von Wright (1999) har utgått från feministisk teori och genusteori i sina analyser av sju olika läromedel i fysik för högstadiet och gymnasiet. Resultatet visar en nedslående tystnad kring kvinnorna och en slående majoritet av män. I de tre fall som kvinnor nämns, får de ett väldigt litet utrymme (Von Wright 1999).

Slutligen har Berg och Widding (2006) på uppdrag av Skolverket 2006 gjort en undersökning av ett antal läroböcker i historia och samhällskunskap, ur ett genusperspektiv. Deras resultat, i likhet med övriga, visar en överrepresentation av män i texterna samt en manlig norm (Berge, Widding 2006)

6. Metod

I min uppsats har jag valt att göra en kritisk diskursanalys ur ett genusperspektiv. I och med att jag läser texterna kritiskt i syfte att påvisa orättvisor i samhället passar det väl att göra en diskursanalys. På så sätt är den kritiska diskursanalysen inte neutral utan utgår ifrån och vill påvisa maktförhållanden och orättvisor i samhället. Genom att synliggöra dessa är det en påbörjad väg till medvetenhet och förändring mot större jämlikhet (Winter Jörgensen, Philips 200: 69f).

Till att börja med bör begreppet diskurs klargöras. Den vanligaste och tydligaste förklaringen till begreppet är att det är ett bestämt sätt att tala om och förstå omvärlden. Som nämns ovan har även den feministiska forskningen anammat begreppet och ser genus, eller hur man betraktar kön i ett samhälle, som en diskurs (Hyltenstam 1999: 306).

Om man gör en diskursanalys utgår man ifrån att språket följer vissa mönster och strukturer, vilka baseras på sociala koder och fält i samhället. Det är med andra ord ett antagande att man kan skönja företeelser i samhället genom att studera text (Winter Jørgensen, Phillips: 7) En kritisk diskursanalys utgår från att skapandet och nyttjandet av texter bidrar till att forma sociala värden och med det sociala identiteter hos mottagaren. Winter Jørgensen och Philips menar att texter bidrar till en social och kulturell reproduktion och förändring (Winter Jørgensen, Philips 2000: 67).

Inom den kritiska diskursanalysen är det vanligt att man även ser bilder som en del av analysen och tolkar dem som texter (Winter Jørgensen, Philips 2000: 67). Jag kommer dock koncentrera min analys enbart på texterna i de läroböckerna som jag ska studera).

En kritisk diskursanalys kan göras genom att fokusera på drag hos texten som lingvistiskt konstruerar diskurser, och sedan analysera och diskutera om detta kan fungera som reproducerande av de normer och sociala system i den avsedda diskursen (Winter Jørgen, Philips 2000: 70). Det faller väl in i mitt syfte där jag vill undersöka texter ur ett genusperspektiv med hjälp av att närläsa texter och finna drag hos texterna som konstruerar en diskurs baserat på genussystem.

Vad gäller läroböcker kan dessa passa in väl som studiefält för en kritisk diskursanalys. Jag hänvisar till Carlsson och von Brömssen (2011) som menar att pedagogiska texter är en arena för ideologier och normproduktion. De skriver att läroböcker kan ses som medel där sociala normer och koder i ett samhälle både uttrycks och reproduceras. Det går alltså att säga att läroböcker både visar vad som råder i samhället och samtidigt att de själva påverkar och formar uppfattningar och normer (Carlsson, von Brömssen 2011: 13).

Jag kommer att använda mig av Hirdmans genusteori och specifikt arbeta efter de tre kategorier som hon menar att de två logikerna, isärhållandets logik och logiken om mannen som norm och därmed överordnad i en hierarki, i genussystemet delas in efter: plats, egenskaper och sysslor. De tre begreppen har jag tagit från de tre olika rum, som Hirdman (1998) beskriver sig finna i genussystemet isärhållande logik. Hon talar om ett fysiskt rum. Detta har jag här valt att kalla platser. Hon talar om sysslor, vilket även jag kallar sysslor här. Jag har valt att använda det begreppet som ett paraplybegrepp över vad personerna gör med sin tid. Det kan vara studier, olika yrken, eller att handla mat. Slutligen talar hon om ett psykiskt rum. Denna har jag valt att

göra till begreppet egenskaper och familj, då jag har valt att beskriva den kategorin som hur personerna beskrivs utifrån attribut, vad de tycker om, familjekonstellation och känslor.

6.1 Genomförande

I närläsning av tre olika lärobokstexter kommer jag läsa texterna, markera och dela in hur män och kvinnor representeras utifrån dessa tre kategorier. Resultatet från dessa kommer sedan att analyseras och diskuteras diskursanalytiskt med avstamp i Hirdmans genusteori. Eftersom isärhållandet bygger på en dikotomi mellan feminint och maskulint kommer jag söka efter just dikotomier då jag analyserar. Dikotomi kan enklast förklaras som en uppdelning av en helhet i två delar, i två motsatta kategorier.

Jag kommer i den här uppsatsen att redovisa för de begrepp som jag hittat och delat in dem i kategorier. Därefter följer en sammanställning av materialet för att visa hur jag har arbetat med det som jag har fått fram.

Då jag valde vilka tre läroböcker som jag skulle använda i min uppsats tog jag kontakt med tre närliggande sfi-verksamheter. De ligger alla i mellanstora svenska städer. Min fråga till dem var vilka läromedel de använd mest till studieväg 2b på sfi. Jag ville endast höra om basmaterial, den klassiska läroboken och grundboken, och inte övningsböcker och liknande. De tre vanligaste böckerna på motsvarande nivå är *Mål 1*, *Språkvägen* och *sfi-boken B*.

6.2 Analys metod

Min undersökningsmetod är subjektiv. Därför vill jag att läsaren av uppsatsen ska kunna ta del av materialet och förstå hur jag resonerar och kommer fram till mitt resultat. Det gäller både för validiteten och reliabiliteten i min uppsats (Cohen, Manion och Morrison 2011:183–186).

Det är viktigt i sammanhanget att veta att det enbart är läroböckerna som studeras, som artefakter, och inte vad som sker omkring dem. Där finns ofta en förklarande, kanske ifrågasättande kontext, som inte syns vid studiet av böckerna (Lindberg, Sandwall 2012:461).

6.3 Material

I följande stycke kommer jag presentera det material som jag har arbetat med i den här uppsatsen. Först presenterar jag de läroböcker från vilka jag har tagit texter och därefter följer en kort beskrivning av sfi och den kursplan och läroplan som angår min uppsats.

6.3.1 Lärobokstexter

Jag har valt att studera tre lärobokstexter för nybörjare på sfi. De tre läroböckerna som studeras heter *Mål 1* (Althén, Ballardini, Stjärnlöf & Viberg 2012), *Sfi-boken Läs, kurs B och C* (Harstad, Hostetter 2009) och *Språkvägen för sfi kurs B* (Ekblad, Söderqvist 2012).

Jag har valt att närstudera fem kapiteltexter i varje bok. Eftersom jag vill ha samma nivå för samtliga texter valde jag att ta de fem sista kapitlen i *Mål 1*, och de fem första kapitlen i *Sfi-boken Läs, kurs B och C* och *Språkvägen för kurs B*. Det blir 15 texter totalt. Anledningen till detta är för att *Mål 1* startar med alfabetet och siffror. Lärobokens kapiteltexter av samma längd och svårighetsgrad startar inte förrän kapitel fem. I övrigt valde jag fem sammanhängande kapitel för att inte på förhand kunna påverka vilka kapitel som blev granskade och göra ett urval efter det.

Mål 1

Mål 1 är utgiven av Natur och kultur år 2012, fjärde upplagan. Den är i första hand tänkt för dem som läser sfi 2 och passar för ungdomar och vuxna, enligt baksidestexten.

Mål 1 har ett progressivt koncept där boken börjar enkelt men blir lite svårare för varje kapitel. Den har en rad fasta karaktärer, som läsaren får följa. I kapitel 5–10 får läsaren möta Tina, som är skådespelerska, och Hassan och Linda som väntar barn tillsammans. Texterna är en blandning av tidningsartikelform och dialogform.

Sfi-boken Läs, kurs B och C

Sfi-boken Läs, kurs B och C är utgiven på Gleerups 2009 och är första upplagan. Det är ett nybörjarmaterial för B- och C-kursen i studieväg 2 och inriktar sig mot vuxna, enligt baksidestexten.

Sfi-boken Läs kurs B och C är även den skriven med en planerad progression där texterna i början av boken är enklare än de på slutet. Boken har inga fasta karaktärer utan bygger på personporträtt med verkliga exempel och riktiga fotografier av personerna som texterna handlar om. Det är olika personer i varje text. I början är presentationen ganska enkel och mot slutet av boken blir personporträtten mer avancerade och tar upp svårare områden att diskutera kring. Texterna handlar ofta om en person i taget.

Språkvägen – för sfi-kurs B

Språkvägen – för sfi-kurs B är utgiven på Sanoma utbildning 2012 och är första upplagan. Den är ett basläromedel för kurs B, enligt baksidestexten.

Språkvägens kapitel är tematiskt upplagda och kan således läsas huller om buller, utan inre ordning. Jag har dock valt att ta de fem första kapitlen ändå. Boken tar upp ämnen som ”vardag”, ”vänskap” och ”familj”. Den har två längre texter i varje kapitel, vilka ska motsvara en enklare och en lite svårare nivå. Jag har valt att ta den första, enklare, kapiteltexten.

7. Resultat och analys

I följande del av uppsatsen kommer resultatet av undersökningen lyftas fram och analyseras. Först kommer en redovisning av orden som delats in under kategorier. Därefter en analys av dessa. På detta följer en del som heter *fokus på tre texter*, vilken sammanfattar och analyserar tre av de texter i böckerna som studerats, i varje bok.

7.1 Kategorisk indelning efter begreppen plats, sysslor och egenskaper och familj

Jag har här samlat de ord som jag har färgmarkerat i böckerna efter den kategoriindelning som jag nämner ovan i teoridelen. Jag har delat in alla ord som faller under kategorin plats, sysslor och egenskaper. I vissa fall återkommer samma ord flera gånger. Jag har valt att ta med det för att visa på förekomsten. För att tydligare visa på diskursen i mitt resultat delar jag in orden i en mall där jag delar upp dem i ”man” och ”kvinna”. Jag sätter dem även i bokstavsordning. Jag har valt att ta ut alla ord om jag kopplar samman med en persons plats, sysslor och egenskaper och familj. Formen på orden är densamma som i texterna, varför den kan variera. Även ordklass och typ av ord, sats kan variera.

7.2 Mål 1

Plats

kvinn	man
Framför kameran	dagis
Gymmet	Gymnasiet
Göteborg	Gymnasiet
hem	Gymnasiet
hem	Gymnasiet
hem	gymnasium
hemma	hus
hemma	internet
hemma	kafé
Jobbet	skolan
Jobbet	skolan
Kafé	småstad
kurs	Stockholm
mataffär	Stockholm
mataffär	Söderskolan
mormor	
Restaurang	
Skolan	
skolan	
stan	
Söderskolan	
Torget	
Vietnam	

Sysslor

kvinna	man
Arbetar med reklamfilm	Bor med en tjej
Bakar en kaka	Elev
Ber om hjälp med middagen	Fikar på ett kafé
Ber den äldre sonen om hjälp att hämta yngre syskon på dagis	Flyttar ihop med en tjej
Blir intervjuad	Får sms från mamma
Brukar köpa frukt och grönsaker	Går på gymnasiet
Firar födelsedag med familj och vänner	Har fest
Funderar på vad hon ska köpa	Jobbar efter skolan med att måla
Fyller år	Jobbar till sent
Gå promenader	jobbar
Går på stan	lärare
Går på stan	Läser tidningen
Går på kurs	Läsa till lärare
Går till gymmet och tränar	Målare med egen firma
Går och handlar	Skriver en artikel
Går till mormor och hjälper till	Skriver ett brev
Gör sig iordning för att åka till jobbet	Ta körkort
Har besökt många platser	Träffar en tjej
Jobbar med reklamfilm	Vill lära sig köra bil
Kafé	Väntar barn
kaféägare	Äter lunch med kompisar
Klär på sig	
Lagar och planerar mat	
lärare	
Läser tidningen	
Läsa	
Läsa böcker	
Passa brorsan	
Plugga matte	

skriva Skriver blogg Skådespelare Skådespelare studerar Står framför kameran Tar det lugnt Tittar på tv Tittar i reklamblad Träffa vänner Vaknar Vara med barn och barnbarn så mycket som möjligt Vill bli författare Väntar barn Är sambo Äter frukost Äter lunch Äter middag Äter middag med vänner	
---	--

Egenskaper och familj

kvinn	man
Bara en dröm eftersom ett stort bröllop kostar mycket pengar	Drömmer om ett hus
Behöver tjäna pengar	Drömmer om en ny kvinna att leva med
Bra lärare	Drömmer om att köp en egen bil
Det är ganska roligt att jobba	Försöker vara en bra lärare
Drömmer om att få vara med i en riktig film	Har tre barn som bor mest hos sin mamma klasskompis

<p>Drömmer om ett stort bröllop med många gäster</p> <p>Förklarade bra</p> <p>Har bråttom</p> <p>hjälpte</p> <p>Intresserad av att resa</p> <p>klasskompis</p> <p>Omtyckt</p> <p>Pratar om hur det ser ut på kafét</p> <p>rättvis</p> <p>Skönt att komma bort från jobbet ett tag</p> <p>Säger att det är fint</p> <p>Trött efter jobbet</p> <p>Vill gifta sig</p>	<p>Känner sig ofta ensam</p> <p>Pratar om lön</p> <p>Har råd med körkort</p> <p>Vill ha många barn</p> <p>Skild</p> <p>Spännande och nervöst att bli pappa</p> <p>stolt</p> <p>Suckar över att han måste hjälpa till hemma</p> <p>Trivs med att undervisa</p>
--	---

7.3 Sfi-boken läs kurs B och C (kap 1–5)

Plats

kvinn	man
affären	En tvåå
Australien	En trappa upp
Bagdad	fotbollsplanen
Bosnien	Gym
Colombia	hyreshus
En gammal gård vid en sjö i Långserum	kafé
Göteborg	Kina
Göteborg	köket
Finland	ICA-affär
hall	lägenheten
hemma	lägenhet
hemma	Nödinge

Ikea	restaurang
Irak	rum
Irak	Skola
Irak	Stad
Kap Verde	sporthall
Konsumentkontoret	Stadsdelen Lilljansberget
kök	Statoil mack
Lövgärdet	Stockholm
Lägenhet	Stockholm
lägenheten	Stockholm
McDonalds	Strömbergs väg i Umeå
sfi	Södermalm
Somalia	Thailand
Somalia	Vardagsrum
Sverige	Vietnam
USA	Västra Sverige
vardagsrum	

Sysslor

kvinn	man
Arbetar med frågor om köp, pengar och varor	Arbetar fem dagar i veckan
Beställer skor, parfym, klockor och solglasögon från USA	Brukar träna
Dricker kaffe och pratar svenska	Cyklar
Dukar i vardagsrummet istället för i köket	grillar köttet, gör en sallad, serverar med ris
Dukar med gula tallrikar, fina servetter och glas på fot	går
Går från butik till butik och tittar	Går på gym
Gör paj	Går till affären
Jag förstår tandläkaren och läkaren	Gör marinaden
	jag lärde mig lägga maten i stekpannan i rätt ordning

Kan gå till banken själv	jag lärde mig skära grönsaker,
konsumentrådgivare	jag lärde mig samarbeta i köket.
Köper mycket på REA	Lagar mat från båda länderna
Kör bil varje dag	Lägger köttet i marinad
Lagar mat och bakar bröd med elever	Lärare
Lagar tre rätter	Lärde mig göra såser
Lägger en vacker duk på bordet	Rektor
Lärare i hemkunskap	Spelar fotboll
Lär dem skilja mellan nyttig och onyttig kost	Springer
Läser på sfi	Sitter på kafé med vänner
Läser svenska en kväll i veckan	Träna på kvällarna
Pratar svenska hemma med sin man	Äger en restaurang
Pratar i telefon tre timmar varje dag	Äter ute
Renoverar huset med sin man	
Rör ihop räkor, basilika, olivolja och tomat	
Serverar sallad till	
Shoppa kläder	
Shoppa kläder och smink och skor	
Shoppa mycket på internet	
Steker kött	
Studerar mån-fred	
Studerar sfi	
städerska	
Träffar sin mans syster	
Träna svenska på jobbet	
Tänder ljus	
Åka till Göteborg med barnen på lördagar	
Äter på McDonalds	

Egenskaper och familj

kvinn	man
Behöver träna på verb	bor ensam
Bor med familj	bor hos min kusin
Blir glad av att handla	favoriträtt är grillad revbenskotlett
Blir lycklig när jag hittar vad jag letar efter	har gjort många misstag i mitt liv
Fru	har lärt mig mycket.
Förstår vad läraren säger	har ingen egen lägenhet
Gillar att shoppa	har inte råd
Har ingen svensk kompis	hjälp
Har två döttrar	inga barn
Härligt att barnen kan leka i trädgården	måste ha uppehållstillstånd
Ingen familj eller släkt i Sverige	tycker om att äta ute
Inte svårt att studera	vill bo i en stad med mycket folk
Kan arabiska och svenska	växte upp i köket
Kan inte så många ord	ägde en restaurang
Pratar och skriver svenska ganska bra	
Mamma	
min mormor lagade god mat	
min mamma lagar fortfarande god mat.	
mitt intresse att laga mat är ett arv från kvinnorna i min släkt	
Rädd för kriget mellan USA och Irak	
Trivs på landet	
tycker att kunskap om köp är viktigt	
Tycker om växter	
Tycker om röda kläder	
Tycker om att läsa svenska	
tycker om att huset är gammalt men vill ha modernt kök och badrum	
tycker om att laga mat	
tycker om vår gamla gungstol	

Vill klara mig själv Älskar shoppingcenter	
---	--

7.4 Språkvägen – för sfi-kurs B

Plats

kvinn	man
Chile	Affären
Lägenhet	Fritids
Sverige	Göteborg
	Göteborg
	hem
	Huset
	Jobbet
	köket
	Soffan
	Tredje våningen i ett hyreshus
	Umeå
	Vid bordet

Sysslor

kvinn	man
Fikar	Diskar
Går till apoteket och köper medicin	Dricker ett glas mjölk
Hjälper med svenskan	Duschar länge
Hjälper Mona	Fixar frukost
Lagar mat	Har ett jobb som börjar klockan sex
Promenerar	Hämtar barnen på fritids efter jobbet

Ringer på Monas dörr Ringer sin son	Kan inte resa hem Kan inte sova lyssnar Låser dörren Läser fem sidor i en bok Måste betala hyra och mat varje månad Måste stiga upp snart Reser hem i sommar Ringer sin son Släcker i huset Släcker lampan och somnar Somnar i soffan Springer till bussen Ställer fram frukost på bordet studerar tvättar Vaknar klockan 06.00 Vaknar på natten Åker och handlar mat äter
--	---

Egenskaper och familj

kvinn	man
Ingen familj eller släkt i Sverige	har barn
Granne	är stressad
Vänner	längtar till helgen
Sjuk och feber	familj bor i Umeå
ledsen	vill åka hem men har inte råd
	längtar efter sin familj

7.5 Hur representeras kvinnor och män i läromedel för sfi?

Vid undersökningen till den här uppsatsen valde jag att utgå från tre kategorier: plats, sysselsättning och egenskaper. Jag valde dessa tre eftersom Hirdman (1988) skriver att isärhållandet i genusystemet kan ses uppdelas enligt de tre rummen fysiska, sysslor och psykiska.

Sammanställning Plats

Enligt Hirdmans (2001) genusteori borde en skillnad i vilka platser som kopplas ihop till man och kvinna kunna noteras. Hirdman (2001) talar om en isärhållning av könen och en hierarki där mannen är norm och överordnad. Enligt teorin borde kvinnor kopplas samman till en miljö och männen till en annan. Enligt de stereotypa genuskontrakten skulle kvinnornas plats vara kopplade till hem och omsorg, och männens vid arbete, utanför hemmet, aktivitet och försörjning. Det syns ingen tydlig, genomgående skillnad i platser mellan könen i de texter som har studerats.

Vid närläsning av kapitlen syns det tydligt att de vardagliga miljöerna får ta en stor plats i den här nivån på litteraturen. Det syns genom den stora förekomsten av ord som hör till hemmet såsom lägenhet, hemma, vardagsrum. Personerna beskriver sina hem, de går i skolan, jobbet, de går och handlar och de går på kafé. I samtliga böcker möter läsaren personer som har flyttat från en plats till en annan. I flera fall från andra länder, exempelvis Irak och Chile, men även från olika platser i Sverige. Det är tydligt att män såväl som kvinnor talar om hem, lägenhet och hus. De går på kafé lika mycket och de har lika stor andel jobb och utbildning i innehållet i läroböckerna.

En skillnad noteras dock i flera av de kapitel som jag går in mer detaljerat i, se nedan.

Sammanställning sysslor

I en närmare undersökning av vad män och kvinnor sysslar med och har för sysselsättning i de olika kapitlen i läromedlen kan framförallt en tydlig tendens noteras. Kvinnorna kopplas ihop med shopping på ett sätt som männen inte gör. I *Mål 1* syns detta i och med att kvinnan kikar i ett reklamblad och planerar sina inköp till middagen. Även män handlar mat i läroböckerna, men de planerar inte sina inköp i litteraturen. I ett senare kapitel beskrivs en kvinnas sysselsättning utanför jobbet med ”gå på stan” vilket kan tolkas som att hon shoppar. I *sfi-boken* nämns ”shoppa kläder” som en favoritsysselsättning hos en kvinna, en annan gestaltas i boken som extrem konsument och får en hel texts utrymme för sitt shoppinglyne. En tredje kvinna arbetar

som konsumentrådgivare. I *Språkvägen* finns en kvinna som går till apoteket och köper mediciner. Männens shopping är inte tydlig. Dock är det tydligt att båda könen beskrivs som flitiga kafébesökare i samtliga böcker. I *Språkvägen* finns till och med en hel text författad i enbart ”vi-form” som handlar om hur mycket vi gillar kaféer i Sverige.

Det finns ingen skillnad mellan könen då det gäller sysselsättningen ”utbildning”. Det finns elever i samtliga böcker där sfi är vanligt förekommande. Detta kan ses som en parallell till att den elev som ska ta del av läromedlet antagligen läser på sfi eller liknande och att det ligger nära till hands att tala, läsa och skriva om detta. Vad gäller yrken är de inte vanligt förekommande i texterna. Det finns en kvinnlig skådespelare och en kvinnlig kaféägare samt en lärare i *Mål 1*. Där finns även en manlig lärare och en journalist. I *sfi-boken* träffar vi på en kvinnlig städerska, en hemkunskapslärare och en kvinnlig konsumentrådgivare. Männens i läromedlet är rektor, lärare och en restaurangägare. Där finns även några neutrala ”jobb” i *Språkvägen*. Vad gäller fritidssysselsättning är det väldigt ofta förekommande att karaktärerna i läroböckerna tycker om att träna. I två av böckerna går både män och kvinnor på gym och i *sfi-boken* går en man på gym, inga kvinnor.

I *sfi-boken* beskrivs en kvinnas fritidssysselsättning vara att träna svenska hemma, med sin man.

Sammanställning egenskaper och familj

Här ska enligt Hirdmans (2001) genusteori märkas en skillnad i hur män och kvinnor beskrivs efter deras egenskaper och kopplat till familj.

Det finns inte några längre beskrivningar av egenskaper hos karaktärerna i läroböckerna. Nära karaktärsbeskrivningar är då personer uttrycker vad de tycker om, vilket förekommer i flera av texterna. En kvinna i *Mål 1* tycker att det är ganska roligt att jobba, en annan att det är intressant att resa. En man drömmer om att köpa en egen bil. I *sfi-boken* beskrivs flera kvinnor som att de tycker om kläder och att shoppa. En uttrycker ett matlagningsintresse. En man i samma bok tycker om att äta ute.

En kvinna i *Mål 1* beskrivs som en omtyckt och bra lärare i samma text uttrycker en man en önskan om att vara en lika god lärare.

I läroböckerna finns ett flertal karaktärer som lever ensamma. En kvinna i *Mål 1* beskriver sitt liv och genom en faktaruta får man läsa att hon är singel och har en vuxen son. Ett ungt par i samma bok är sambos och väntar barn. Den blivande pappan uttrycker nervositet inför att bli pappa. En

annan man i *Mål 1* uttrycker att han känner sig ensam och drömmer om att finna en kvinna att leva med. I ett annat kapitel i *Mål 1* får vi läsa om en mamma med två barn. Ingen pappa nämns. Mamman ska åka hem till ”mormor” och ber sonen laga mat och hämta lillasyster på dagis. I texten om en kvinnlig lärare nämns att hon tycker om att spendera tid med sina barn och barnbarn, dock inte om hon är gift. I *sfi-boken* presenteras sju kvinnor. Av dem är det tre av dem som inte nämner någon partner eller några barn. En av dessa nämner istället sin mamma och sin mormor. Tre av kvinnorna har man och barn och en av kvinnorna nämner ingen partner, men barn. Samtliga kvinnor talar om sina familjer, utom de två där innehållet är koncentrerat till konsumtion. De talar om att de umgås med sin man, barnen eller att det är härligt att se barnen leka. Männerna nämner familjerelationer väldigt kort. En är ensam, en annan bor hos sin kusin och den tredje lärde sig laga mat hos en släkting. Det kan härledas till genusordningen där kvinnor är mer sammankopplade med hem och familj, och männen finns i dess periferi.

I *Språkvägen* finns en ung kvinna som är ensam men som beskriver en familjär kontakt med sin kvinnliga granne. En ung man längtar efter sin familj, som bor i en annan del av Sverige.

Något utmärkande i läroböckerna är att de kvinnliga karaktärerna i flera fall talar om dekoration, inredning och ”vad som är fint”. I *Mål 1* noterar en kvinnlig karaktär hur fint och renoverat det är på ett kafé. I *sfi-boken* tycker en kvinna att det är fint med gröna växter och röda kläder, en annan talar om fina möbler. Senare i samma bok beskriver en kvinna hur fint hon gör och dekorerar när hon bjuder hem vänner på mat.

Detta är något som direkt går att koppla till genusteorin där kvinnorna tilldelas egenskaper som männen inte tilldelas.

Några omhändertagande drag finns på enstaka ställen i lärobokstexterna. I *Mål 1* skriver en mamma att hon måste åka hem till ”mormor”. Detta kan tolkas som att hon behöver hjälpa till med något, och ta hand om något. I samma bok behöver en tjej gå hem och passa sitt småsyskon. I *Språkvägen* hjälper en kvinna sin sjuka granne. Av männen nämns inga omhändertagande drag. Det går att relatera till genusordningen där, precis som ovan, kvinnorna kopplas samman med hem och familj och därmed tillskrivs omhändertagande egenskaper. Även detta går att koppla till teorin, dels om isärhållandet av beskrivningen av deras egenskaper och även enligt det stereotypa genuskontraktet där kvinnorna tillskrivs omhändertagande egenskaper.

7.6 Fokus på tre texter

Mål 1 – På Kafé Stella

I den här texten är det två unga personer som möts på ett kafé. De båda går på gymnasiet. Han heter Emil och hon heter Hanna. Texten är skriven i dialogform. Den inleds med att Hanna påpekar att det är fint på kafét. Det är nya färger och nya detaljer.

Emil svarar med fakta: ny ägare. Han vet detta eftersom han har arbetat på kafét som målare tillsammans med Jonas, som har en egen målerifirma. Han berättar att han jobbat hårt efter skolan varje dag i en vecka. Pengarna ska han ha till sitt körkort. Hanna berömmar jobbet. Han säger att han är stolt över jobbet. Emil avslutar dialogen med att bjuda Hanna på fest. Hanna avböjer med att hon måste vara hemma och passa sitt småsyskon, samt plugga.

Texten uppvisar en skillnad mellan den kvinnliga karaktären och den manliga. Den kvinnliga talar om inredning och utseendet på kafét. Hon berömmar den manliga karaktären för hans arbete. Hon går inte på fest på kvällen utan stannar hemma för att ta hand om syskon, samt plugga.

Den manliga karaktären står för fakta i texten. Han är den som vet. Dessutom är han den som har arbetat, utöver studierna som båda har. Han har målat och han är stolt över sin bedrift. Pengarna ska han använda till körkort. På kvällen ska han gå på fest utanför hemmet. Det är tydligt här att kvinnan och mannen är uppdelade i dikotomier i kategorierna plats, egenskap och sysslor. Hans plats är utanför hemmet, då hennes är i hemmet. Sysslor och egenskaper pekar på samma sak där hans sysslor är kopplade till praktiskt arbete och fest. Samt praktiskt lagda egenskaper. Hennes sysslor är kopplade till familjen och hennes egenskaper märks bland annat i att hon påpekar hur kaféet ser ut.

sfi-boken – Mat och matlagning

Mat och matlagning är en kapiteltext uppdelad i två delar. Den presenterar två personer och deras förhållande till matlagning. Det är en man och en kvinna.

Mannen är född i Vietnam och restaurangägare. Han växte upp i köket hos sin farbror, säger han. Där lärde han sig grunder i att laga mat. Han menar att han har kämpat för att lära sig allt han kan idag, och att han har lärt sig mycket.

Kvinnan är lärare i hemkunskap. Hon tycker om att laga mat och lär eleverna saker om matlagning. Hon säger att hon har fått sitt intresse av kvinnorna i sin släkt. Hon berättar att hon tycker om att bjuda hem vänner på mat, och att göra fint i vardagsrummet. Hon blir glad när alla är mätta och belåtna.

I båda texterna finns detaljerade beskrivningar av hur de lagar maten.

Texten visar en uppdelning mellan den kvinnliga och den manliga karaktären. Dock förenas de i själva detaljerna om matlagning. Han är chef och äger sitt eget företag. Han har lärt sig mycket och uttrycker stolthet över detta. Hon beskriver sig som att hon hjälper sina elever och att hon blir glad när hennes gäster tycker om maten. Dessutom lägger hon stor vikt vid att dekorera kring middagen. Här syns tydligt hur hennes egenskaper kommer fram som den som bryr sig om hur det ser ut hemma och till middagen, samt omhändertagande, att alla ska må bra. Att hon talar om hemmet tyder på att hennes plats är hemma. Han talar bara om sin restaurang och hur man ska bete sig för att lyckas i restaurangvärlden, vilket sätter honom i dikotomi mot hennes plats och egenskaper.

Han antyder att han har fått sin matlagning från den manliga sidan av släkten medan hon nämner den kvinnliga sidan.

Även om de egentligen sysslar med mat båda två framställs de på ett sådant sätt att de i egenskaper och plats och yrke som mycket olika och därmed i linje med Hirdmans (2001) genusteori.

Språkvägen – Bosse kan inte sova

Den här texten handlar om Bosse, som ligger i sin säng och inte kan sova. Han bor i ett hyreshus och han väcks av fest från övervåningen och barnskrik från våningen under. När allt till slut är tyst i huset kan inte Bosse somna. Han ska strax upp och jobba.

Texten upplevs som neutral eftersom den är så avskalad. Bosse skulle lika gärna kunna vara en kvinna som en man. Här finns inga egenskaper beskrivna. Inga fler personer än Bosse. Bosse bor ensam och Bosse har ett jobb.

7.7 Resultat i relation till teorier om genus

Enligt Hirdmans (2001) genusteori ska genussystemet styras framförallt av två logiker: isärhållandets logik och mannen som norm, och därmed överordnad kvinnan.

Isärhållandet och hierarkin mellan man och kvinna kan skönjas på flera sätt i läroböckerna. Framförallt finns där en bokstavlig, strukturell uppdelning i böckerna där män och kvinnor inte förekommer i samma texter. Texterna har i regel en huvudperson som presenteras och beskrivs. Det som är intressant att diskutera då två personer faktiskt ställs mot varandra i texterna. Detta sker på tre ställen i läroböckerna. På alla tre ställen sker något då man och kvinna ställs emot varandra. Första stället är det mest subtila: det är i *Mål 1*. Här skriver en ung, nybliven lärare ett brev till sin gamla pensionerade lärare. Han har läst om henne i en artikel, som handlar om att hon fyller 70 år. Så långt kan rollerna vara omvända. Det som kan lyftas fram här är att kvinnan har rollen som pensionerad. Hon beskrivs som att hon vill umgås med barn och barnbarn, samt resa. Även om hon varit en god och omtyckt lärare, och en förebild för mannen, så är det inte den rollen hon representeras i just nu. I läroboken representeras hon som mormor och tillbakalutad, passiv livsnjutare. Den unge mannen däremot representeras som arbetande och aktiv i sitt liv där han ska bli pappa och letar lägenhet. Här ser vi alltså hur de båda bildar en dikotomi, där mannen får rollen som den aktiva försörjaren. Det passar således in på den stereotypa genusordningen som Hirdman (2001) beskriver.

Den andra texten där man och kvinna ställs mot varandra är i samma bok: *Mål 1*. I kapiteltexten möter en tjej en kille på ett kafé. Isärhållningen mellan deras egenskaper och vad de sysslar med är slående. Killen har arbetat med att måla cafeteria efter skolan och ska gå på fest på kvällen. Tjejen ser de vackra detaljerna, talar om inredning och ska vara hemma och passa syskon på kvällen. Här syns flera dikotomier. Killen är aktiv och tjejen är passiv. Killen är praktisk och tjejen är den som talar om det estetiska. Killen rör sig ute och går på fest, tjejen rör sig hemma och tar hand om andra. Uppdelningen mellan kvinna och man blir tydlig. Här kan paralleller enkelt dras till det stereotypa genuskontraktet där mannen är försörjaren som rör sig ute och kvinnan är den som tar hand om hem (och inredning) och barn. Mannen som norm märks genom att han förklarar för henne hur saker ligger till. Hon frågar varför kaféet ser förändrat ut. Han vet. Det är även han som tjänar pengar, i texten, och han som får drömma om en egen bil. Pengar och bil, samt att han är bjuden på fest kan ses som statussymboler som anknyter till makt.

Den tredje texten där man och kvinna ställs emot varandra är faktiskt två separata texter, men som tillhör samma textdel och tema. Det är i *sf-boken* som kapitlet mat och matlagning presenterar två olika personer som ”arbetar med mat”. Än en gång är dikotomin slående. Mannen är kock och ägare till sin restaurang. Han pratar om vad han kan och vad han har lärt sig. Han hänvisar till sina manliga släktingar. Han uttrycker en stolthet över sig själv och berättar hur saker bör gå till. Kvinnan är hemkunskapslärare, hänvisar till kvinnorna i sin släkt, talar om middagsbjudningar hemma, talar om att göra fint, vill att alla ska vara nöjda och glada efter hennes middagar. Uppdelningen sker tydligt i att mannen talar om manliga släktingar och kvinnan om kvinnliga. Rumsligt är mannen ute, i en restaurang och kvinnan talar om sitt hem. Mannen är chef och kvinnan är lärare som vill hjälpa sina elever. Mannen talar om vad han kan och vad han har åstadkommit, kvinnan talar om inredning och önskar att gästerna ska må bra. Här syns alltså tydligt hur det stereotypa genuskontraktet går igen. Mannen som den aktiva göraren, den som rör sig i staden och den som tjänar pengar. Kvinnan rör sig i hemmiljö (inredning) och talar i omhändertagande termer. Att mannen blir norm kan skönjas i vilken hållning de tar gentemot andra människor. Kvinnan önskar att andra ska tycka om det hon gör, vilket medför att hon lägger sig i underläge. Mannen däremot tycker att andra ska göra och vara som honom, vilket gör att han sätter sig i överläge. Att mannen är chef och ägare ställs mot en hemkunskapslärare vilket antyder att han ligger på en ekonomisk nivå över henne. Hon är anställd och han anställer, vilket antyder en hierarki.

Dessa tre exempel är tydliga i de signaler de ger. Det går att skönja samma tendenser i övriga texter, även om det inte alltid blir lika tydligt som när man och kvinna möts i texten. Det mest typiska isärhållande draget i övrigt i texterna är det som jag vill lägga i det stereotypa genuskontraktets uppdelning av att kvinnan hör till hemmet. Jag väljer att se dekoration och inredning som en del av hemmets ”fält”. Utvidgas fältet hemmet och heminredning till estetiska göromål, är det nära till hands att se på kvinnan som ett föremål som ska göras vackert. Alltså kan shopping som sysselsättning falla in under det feminina i det stereotypa genuskontraktet. Shopping och att planera maten till middagen är enligt min undersökning ett område som faller på kvinnorna i lärobokstexterna.

Kvinnan som den som tar hand om andra har jag redan nämnt som exempel ett par gånger. Detta förekommer på fler ställen i texten: en mamma tar hand om sin egen mamma. En kvinna tar hand om sin granne. En annan mamma ringer hem till sin son och vill att han ska komma hem över jul. I *Språkvägen* finns ett kapitel där en pappa vaknar och går till jobbet. Bland sysslorna finns

barnen som får frukost och blir skjutsade till fritids. Detta kan tolkas som brytande mot genusteorin. Dock vill jag motsäga detta eftersom barnen enbart är där som föremål på vägen. Pappan beskrivs inte som omhändertagande, utan görande. Samma pappa har ett viktigt jobb som gör honom så trött att han somnar på soffan. Här har vi således den aktiva, försörjande mannen. Den som bär upp samhället på sina axlar. Skillnaden är att han har fått några extra göromål på vägen till jobbet. I samma bok finns ett kapitel med Bosse som vaknar. Även här är det arbetet och sömnen som ligger i centrum för textinnehållet, vilket signalerar mannen som norm. Jag frågar mig hur texterna skulle se ut om en kvinna var med i dem. Vilken roll skulle hon ha?

8. Diskussion

8.1 Resultatdiskussion

Jag finner att samtliga lärobokstexter uppvisar en struktur som faller inom ramen för det genussystem som Hirdman (2001) beskriver. Där finns en isärhållning mellan könen, och framförallt kvinnorna tillskrivs sysselsättningar och egenskaper som går att koppla ihop med det stereotypa genuskontraktet. Även den lärobok som till synes är mest avskalad på genus i sig kan falla in under teorin om att den följer genussystemet. Detta genom sin förekomst av enbart män som arbetar, samt ett neutralt vi, där kan antas att mannen är norm och endast en enda närvarande kvinna vilken beskrivs utifrån genusstereotypa drag som omhändertagande och vars plats är hemmet.

De resultat som jag kommit fram till i den här uppsatsen visar sig ligga nära den tidigare forskning som jag refererat till. De genustraditionella mönster som tidigare påvisats går igen. Denna slutsats drar jag trots att jag inte har gjort en kvantitativ undersökning, vilket flera gjort parallellt med en kvalitativ metod i tidigare forskning, exempelvis Mattlar (2008) och Ohlander (2010). Där har de kunnat påvisa en tydlig tendens i rena siffror att män förekommer mer i läroböcker än kvinnor. En sådan slutsats kan jag inte dra då jag inte har använt mig av en sådan metod. Däremot visar min diskursanalys på samma tendens som deras. Där Carlsson och von Brömssen (2011), Lindberg och Sandwall (2012), Mattlar (2008) och återigen Carlsson (2013) påpekar att läroböcker är en arena för återspeglade och reproducerade av samhällets normer och rådande maktideologier. Det visar även resultatet i min uppsats där genusstrukturen är tydligt skönjbar. I min uppsats syns en heteronormativ särartsdiskurs, precis som Eilard (2008) menar

att hon kommit fram till i sin avhandling, där hon undersökt läromedel. Även Ohlanders (2010) slutsatser i sitt arbete, där hon menar att de läromedelstexter hon undersökt innehåller anmärkningsvärda brister ur ett jämlikhetsperspektiv, går att applicera på min egen uppsats.

Berge och Widdings (2006), och även Ohlanders (2010), resultat som visade på en överrepresentation av män i läromedel, är inget som jag kan säga mig ha noterat i min uppsats. Däremot i deras fortsatta slutsats i sitt arbete där de menar att mannen skildras som norm, kan jag se att min slutsats följer deras.

Övrig tidigare forskning som jag nämnt ovan: Von Wright (1999) följer samma mönster.

Det stereotypa genuskontraktet verkar mattas av och ifrågasättas mer och mer, samtidigt som det fortfarande kan skönjas i våra läromedel. Det visar sig vara både en produkt av samhället och reproducerande av de normer som finns. Så länge läromedel fungerar på det sättet kommer en förändring mot ett mer jämställt samhälle att ta väldigt lång tid. Därför finns det en allt starkare anledning för lärare att bli varse vilka läromedel som verkligen följer läroplanens uppdrag och syfte och aktivt välja bort andra. Om det är så att marknaden påverkar läromedelsproduktionen borde lärarna som konsumenter kunna påverka hur marknaden ser ut. Därmed är inte sagt att även de som producerar läromedel ska vara medvetna om att de reproducerar ett ojämställt genussystem i sina läromedel.

Man kan fråga sig om det är så viktigt att kämpa emot en sådan genusordning som uppsatsens resultat visar. Jag menar att det i allra högsta grad finns en vikt i att synliggöra den, medvetandegöra diskursen och problematisera den, för att på sikt förändra den. Det anser jag eftersom den reproducerar en maktordning som säger att det mannen gör är norm och att det är mer värt. I och med att ordningen inte är fullt synlig vid en första genomläsning av texterna, av den som inte letar specifikt efter den, blir den kanske än mer viktigt att problematisera. Det är nämligen ännu ett tecken på att vi tar maktordningen för given.

8.2 Hur väl stämmer detta överens med läroplanens uppdrag och syfte?

Enligt läroplanen där genus beskrivs utifrån dikotomier och mannen behandlas som norm. ska elevernas utbildning präglas av ett jämställdhetsperspektiv. Det resultat som den här uppsatsens undersökning visar är att texten i de läroböcker som har studerats inte helt oproblematiserat kan förmedla ett jämställdhetsperspektiv. De tenderar snarare att förmedla ett stereotypt genussystem

9. Slutsatser

9.1 Hur representeras kvinnor och män i läromedel för sfi?

Den här uppsatsen har visat hur kvinnor och män representeras i läromedel för sfi. Den har visat på en genusediskurs, där kvinnan och mannen representeras olika utifrån sitt kön.

9.2 I vilken utsträckning är genusordning/genussystem synliga i läromedel för sfi?

Den här uppsatsens resultat visar att lärobokstexter fortfarande återger en genusordning i Sverige som utbildningen enligt läroplanen ska verka emot. Där kan skönjas en tydlig diskurs, vilken skapar och återskapar det genussystem som innebär en isärhållning av könen och där mannen syns som norm och överordnad i en hierarki. Det är en diskurs som vid en granskning framkommer tydligt, men som inte framträder tydligt vid en första genomläsning, eller av en elev som inte letar efter den. Detta i sig tyder på att det är en levande diskurs, som vi alla är en del av.

9.3 Hur representeras läroplanens värdegrund kopplat till genus i läromedlen?

Läromedlen tenderar att förmedla ett stereotypt genussystem och följer på så sätt inte den värdegrund som finns beskriven i läroplanen för vuxenutbildningen.

9.4 Metoddiskussion

Den metod jag har använt är diskursanalys, som är kvalitativ. Vad diskursanalys är och varför jag väljer det går jag igenom ovan. Tolkning samt analys av texten blir således subjektiv, eftersom den innehåller analysmoment där jag som läsare och uttolkare av texterna skriver vad jag själv kommit fram till. Resultatet blir påverkat av mina förkunskaper, mina uppfattningar och min kulturella bakgrund. Därför kan resultatet sägas ha en reliabel brist. En annan brist, som kan påverka resultatet, är omfånget av materialet. För att undvika denna tendens skulle jag kunnat ha ett större material att studera. Ett större material kan även tänkas ge ett annat resultat med större mångtydighet och fler exempel.

Det finns ytterligare skäl till att kritisera den metod som jag har använt genom att hävda att den inte räcker till att belysa hela området som den ger uttryck för att belysa. Detta för att jag enbart

har använt mig av kritisk närläsning av texterna. Winter Jörgensen, Philips (2000) återger Fairclous tankar om att enbart textanalys av en diskurs inte räcker till. Det bör tillkomma en social analys till detta, som belyser förhållandet mellan text och socialdiskurs (Winter Jörgensen, Philips: 72).

En typ av metod som jag hade kunnat använda mig av är en kvantitativ metod där jag räknar antalet män och kvinnor till exempel och sätter upp en statistik över det. Detta är en intressant metod som många i den refererade tidigare forskningen har använt sig av, parallellt med en kvalitativ metod. Jag har dock valt bort denna då jag anser att mitt material är för litet för att ge ett reliabelt resultat. En kvantitativ undersökning ska helst ha många fler texter. Jag hade även kunnat välja att studera bilder och tolka dessa, eller tolka bild och text samtidigt i en multimodal metod. Även detta har jag valt bort då bilderna i mitt material övervägande är porträttbilder på nära håll. De kan vara intressanta att analysera, men inte inom ramen för min uppsats.

10. Framtida forskning och slutord

Det känns både intressant och relevant att fortsätta forskningen på området läromedel. Som min uppsats visar och även tidigare forskning kommit fram till, är läromedel ett medium där elever kan påverkas. Det skulle vara intressant att jämföra läromedel från olika ämnen och nivåer. Skiljer sig läromedel i svenska för gymnasiet från läromedel i svenska som andraspråk på samma nivå? Skiljer sig läromedel i naturvetenskapliga ämnen från humanistiska ämnen, utifrån ett genusperspektiv? Framför allt är det viktigt att fortsätta forskningen för att hålla medvetenheten och diskussionen levande kring vad vi egentligen lär ut och varför.

Värt att lyftas fram är lärarens viktiga roll i undervisningen. Jag har i den här uppsatsen valt att fokusera enbart på lärobokstexter, men i en lärokontext spelar läraren minst lika, eller större, roll i hur eleverna tar sig an, förstår och bearbetar kursens och texternas innehåll. Detta visar vikten av att ha behöriga lärare inom utbildningen, som med relevant kunskap och utbildning kan välja ut och närma sig material samt utföra läroplanens syfte med ett jämställdhetsperspektiv på sin utbildning

11.Referenslista

- Althén, A., Ballardini, K., Stjärnlöf, S., & Viberg, Å., (2012). *Mål 1 lärobok*. Stockholm: Natur och kultur.
- Berge, B., & Widding, G. (2006). *En granskning av hur kön framställs i ett urval av läroböcker – Underlagsrapport till Skolverkets rapport ”I enlighet med skolans värdegrund?”*. Umeå: Umeå Universitet.
- Butler, J (2007). *Genustrubbel: feminism och identitetens subversion*. Göteborg: Daidalos.
- Carlsson, M (2004). Sfi och sfi läromedel i tid och rum. i Hyltenstam K., & Lindberg, I., *Svenska som andraspråk i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur.
- Carlsson, M., & Brömssen, K. (2011). *Kritisk läsning av pedagogiska texter: genus, etnicitet och andra kategoriseringar*. Lund: Studentlitteratur.
- Cohen, L., Manion, L., & Morisson, K. (2011). *Research Methods in Education*. London: Routledge.
- Connell, R. (2003). *Om genus*. Uddevalla: Daidalos.
- Eilard, A. (2008). *Modern, svensk och jämställd*. Malmö: Holmbergs.
- Ekblad, U., & Söderqvist, C. (2012). *Språkvägen: för sfi-kurs B*. Stockholm: Sanoma utbildning.
- Harstad F., Hostetter J., (2009). *Sfi-boken läs, kurs B och C*. Stockholm: Gleerups.
- Hirdman, Y. (1988). *Genussystemet – reflexioner över kvinnans sociala underordning*.
- Hämtad: 2018-04-14 från
<http://ub016045.ub.gu.se/ojs/index.php/tgv/article/viewFile/1490/1303>
- Hirdman, Y. (2001). *Genus: om det stabila föränderliga former*. Malmö: Liber.
- Hjälmeskog, K. (1999). Feminism, pragmatism och utbildning. I Säfström, C. A., & Östman, L., (red.) *Textanalys: introduktion till syftesrelaterad kritik*. Lund: Studentlitteratur.
- Lindberg I., Sandwall K. (2012). Samhälls- och undervisningsperspektiv på svenska som andraspråk för vuxna invandrare, i Hyltenstam, K., Axelsson, M. & Lindberg, I.(red.) *Flerspråkighet: en forskningsöversikt*. Stockholm: Vetenskapsrådet

Mattlar, J. (2008): *Skolbokspropaganda? En ideologianalys av läroböcker i svenska som andraspråk (1995–2005)*. Diss. Uppsala: Uppsala universitet, 2008 Tillgänglig på Internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-9390>

Nihlén, J.& Nilsson, S. (2006). *Genusboken*. Stockholm: Liber.

Von Wright, M. (1999). *Genus och text – när kan man tala om jämställdhet i fysikläromedel?* Stockholm: Statens skolverk.

Winther Jørgensen, M. & Phillips, L. (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.

SOU 2010:10. *Kvinnor, män och jämställdhet i läromedel i historia. En granskning på uppdrag av Delegationen för jämställdhet i skolan*. Stockholm: Fritzes Offentliga Publikationer.

Skolverket. (2012) *Utbildning i svenska för invandrare*. Hämtad 2018-04-14 från (<https://www.skolverket.se/skolformer/vuxenutbildning/kommunal-vuxenutbildning/utbildning-i-svenska-for-invandrare>)

Skolverket. (2012). *Läroplan för vuxenutbildningen*. Hämtad 2018-04-14 från https://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FBlob%2Fpdf3814.pdf%3Fk%3D3814

Skolverket. (2012) *Kursplan sfi*. Hämtad 2018-04-14 från <https://www.skolverket.se/laroplaner-amnen-och-kurser/grundskoleutbildning/grundskola/svenska-som-andrasprak#anchor1>